

SPECIĀLISTA KOMENTĀRS

Reformas "vilciens" traucas tālāk. Vai Satversmes tiesa to apstādinās?

Inga Bite,

zvērinātu advokātu biroja "CersJurkāns" juriste

Satversmes tiesa sākusi skatīt lietu par administratīvi teritoriālās reformas atbilstību Satversmei un Eiropas vietējo pašvaldību hartai, kas ierosināta, pamatojoties uz Limbažu un Ikšķiles novada domju pieteikumiem.

Nemot vērā valstī izsludināto ārkārtējo situāciju un noteiktās epidemioloģiskās drošības prasības, tiesas sēdes ar lietas dalībnieku piedalīšanos notiek attālināti videokonferences režīmā, taču Satversmes tiesas tīmekļvietnē tām var sekot ikviens interesents.

Līdz šim Satversmes tiesa uzklusījusi un iztaujājusi lietā pieaicinātās personas vai to pārstāvjus, kuru pulks ir ļoti plašs: Saeima, Ministru kabinets, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, Latvijas Banka, Valsts kontrole, Tieslietu ministrija, biedrība "Latvijas Pašvaldību savienība", eksperti, profesori, akadēmiķi u. c.

Limbažu un Ikšķiles novads ir tikai divas no vairāk nekā divdesmit pašvaldībām, kas vērsušās Satversmes tiesā. Nodrošinot vairāku pašvaldību interešu pārstāvību, zvērinātu advokātu biroja (ZAB) "CersJurkāns" komanda atkārtoti pārliecinājusies, ka lēmumu pieņemšanas process demokrātiskā sabiedrībā ir nesaraujami saistīts ar visu iesaistīto pušu uzklusīšanu. ZAB "CersJurkāns" ieskatā pārdomātu un prognozējamu reģionālo attīstību var nodrošināt efektīva vietējā pašpārvalde, kas pārzina kopienas potenciālu un iespējas.

Ir pamats domāt, ka šis Satversmes tiesas process un tā rezultāts būs pagrieziena punkts pašvaldību tiesībās Latvijā un starptautisko tiesību normu

piemērošanā šajā nozarē. Satversmes tiesai būs jādod savs vērtējums vairākām aktuālām un strīdīgām problēmām:

- e-Saeimas platformas leģitimitātei;
- vai konsultācijas ar sabiedrību, kas bija pietiekamas 2009. gadā, uzskatāmas par pietiekamām arī 2020. gadā;
- vai pieļaujami likumdošanas procesā ignorēt Eiropas Padomes Vietējo un reģionālo pašvaldību kongresa ekspertu viedokļus un Eiropas vietējo pašvaldību hartas oficiālos skaidrojumus;
- vai Latvijas Saeimā esošās opozīcijas tiesību atklāta ierobežošana, saīsinot debašu laiku un izveidojot īpašu komisiju ar nesamērīgu koalīcijas deputātu pārsvaru, atbilst labas likumdošanas principam.

Viens no būtiskiem jautājumiem šajā lietā: vai Satversmes tiesa respektēs pilsētās un novados dzīvojošo kopienu intereses un pašvaldību tiesības teikt savu vārdu reformas sagatavošanas procesā? Vai priekšroka tomēr tiks dota reformai, kas radusies ministrijas ierēdņu kabinetos, manipulējot ar skaitļiem, bet nevērtējot iedzīvotāju patiesās intereses?

Šobrīd prognozējams, ka Satversmes tiesa Limbažu un Ikšķiles novada domju ierosinātās lietas izskatīšanu pabeigs 2021. gada 10. februārī un savu nolēmumu šajā lietā paziņos līdz 2021. gada 10. martam. Tikmēr administratīvi teritoriālās reformas "vilciens" turpina traukties tālāk ar pilnu jaudu. Proti, Centrālā vēlēšanu komisija, nesagaidot Satversmes tiesas nolēmumu, jau izsludinājusi 2021. gada pašvaldību vēlēšanas, un tajās paredzēts ievēlēt jauno administratīvi teritoriālo vienību domes.

Satversmes tiesai nav pienākuma, bet ir tiesības un iespēja arī pārējos pašvaldību pieteikumus izskatīt jau līdz 2021. gada 5. jūnijā gaidāmajām pašvaldību vēlēšanām. Gadījumā, ja Satversmes tiesa lems par labu pašvaldībām, šāda lēmuma izpilde pēc 2021. gada 5. jūnija būs būtiski sarežģītāka, jo prasīs jaunu vēlēšanu organizēšanu.

"Vilciens" traucas. Vai Satversmes tiesa to apturēs?

